

A TŐKEMŰVELÉS ÉS METSZÉSMÓDOK TOVÁBBI KORSZERŰSÍTÉSE ÉS FAJTAÖSSZETÉTELÜNK JAVÍTÁSA*

CSEPREGI PÁL
a mezőgazdasági tudományok kandidátusa
Kertészeti Egyetem, Budapest

A szőlőművelés fejlesztéséről szóló kormányhatározat — abból az alapállásból kiindulva, hogy a szakágazat további fejlesztése mindenekelőtt a meglévő nagyüzemi ültetvények termőkapacitásának s a termelés színvonalának jelentős növelése útján lehetséges — a következő évek központi intézkedéseit két feladat köré csoportosította.

A IV. ötéves terv hátralevő éveiben a nagyobb erőt a meglévő ültetvények korszerűsítése igényli, de ez a rendelet hivatott az új ültetvények létesítését is támogatni.

A vonatkozó kormányrendelet nagyon szerencsés időben lát napvilágot. Egyfelől jól rögzíteti azokat a termeléspolitikai alapelveket, amelyek a szőlőtermesztésre vonatkozóan teljesen új koncepciók megfogalmazását teszik lehetővé, másrészt akkor lép érvénybe, amikor a közel két évtizedes nagyüzemi gyakorlat és tudományos tevékenység eredményeként a természet biológiai alapjai, technológiai sajátosságai területén is jól tisztáztuk a további tennivalókat.

Az új természetpolitika legfőbb alapelve a gazdaságos termelés. Ennek a jövőben az egyetlen járható útja az, hogy a viszonylag magas, s esetenként tovább növekvő termelési költségekkel növekvő terméshozamokat elérve kell csökkentenünk az önköltséget.

E természetpolitikai alapállásból adódnak a biológiai felismerések és követelmények is, azaz a nagy és biztonságos terméshozamok elérése végett megközelítőleg optimális termőhelyi viszonyok között intenzív tápanyaggazdálkodást folytatva s intenzív tőkeművelés- és metszémódokat alkalmazva olyan szőlőfajtákat kell természetnünk, amelyek az előző két követelményhez adaptálódva nagy mennyiségű termést kielégítő minőséggel képesek adni.

Az 1971-ben Egerben megrendezett Országos Szőlészeti és Borászati Tudományos Tanácskozás mind a természetpolitikai irányelveket, mind pedig a biológiai felismeréseket és követelményeket illetően az előbbieket szerint foglalt állást, s jelentősen hozzájárult a fejlesztés új koncepciójának kialakításához.

* Korreferátum a Heves megyei Akadémiai Kertészeti Napon. Eger, 1973. június 15.

Ebben a szellemben elemeztük a nagyüzemi szőlők tőkeművelés és metszsmódjait s fajtaösszetételét is.

Kimondtuk, hogy a nagyüzemi szőlőtermesztés az ország egész területére kiterjedően szükségyszerűen a magasművelés irányában fejlődik, hogy a jövőben hazánkban nagyüzemi szőlőültetvényt létesíteni csak 3 m-nél nagyobb sortávolságra, tápanyaggal feldúsított területen, s a szüret gépesítését lehetővé tevő ültetvényszerkezettel (tőtávolsággal, támaszrendszer magassággal stb.) szabad.

Szakembereink legtöbbje e követelményeket jól ismeri. Mégis hadd hívjam fel a Tisztelt Tanácskozás figyelmét néhány gondra, illetve újabb tapasztalatra.

— Az egyik: a támasz építése terén még mindig gyakori a technológiai figyelem hiánya. Bár az ültetvények korszerűsítésének első szakaszán (az 1950-es évek végén telepített keskenysoros szőlők szélessorosításával) már átestünk, a támaszok méretezésével, a végoszlopok rögzítésével, a huzalok kifeszítésével még mindig sok hibát követünk el.

Támaszaink stabilitása több esetben ma sem kielégítő, ezért a gazdaságok, de a korszerűsítést és ültetvénylétesítést ellenőrző szervek is e problémakört megkülönböztetett figyelemben kell hogy részesítsék.

— Megfogalmaztuk, hogy a talajok magas tápanyagszintje, s a nagy tőszám, illetve kis tőtávolság az intenzív természetben nem egyeztethetők. Toldjuk meg ezt a továbbra is érvényes megállapítást azzal, hogy a sűrű vesszőzetű, rövid ízközű, dús lombú minőségi fajták legtöbbje (Piros tramini, Chardonnay, Sauvignon stb.) a nagyobb tőtávolságot kifejezetten igényli, ezért inkább 120, a jobb talajokon pedig 150 cm tőtávolságra, mintsem 100 cm-re telepítsünk.

— A gépesített szürethez olyan támaszt kell építenünk, amely a legkevésbé rongálódik, a legkevesebb fenntartó munkát igényli s a legkisebb betakarítási veszteséget okozza.

E tekintetben nagyon biztatóak azok a kísérletek, amelyek a támaszok ilyen célú korszerűsítésére, illetve fejlesztésére irányulnak.

2,5–3 m tőtávolságú ikertőkés telepítéssel, 7,5–9 m-enként erősebb, ezek között 2–2 vékonyabb faoszlop beállításával, s az oszlopok törzsnevelésre való felhasználásával a gyorsan korhadó karókat az új ültetvényekből eleve számúzhatjuk, s a támasz évenkénti karbantartását leegyszerűsíthetjük. (E telepítési rendszer alkalmazása esetén az oszlopokat az ültetés előtt kell kihelyezniünk.)

Példaként említem, hogy a Kunbajai Állami Gazdaságban mintegy 20 ha-on beállított ilyen irányú kísérletek nemcsak a technikai előnyöket, hanem a támaszpépítés költségeit illetően is az új támaszrendszer gyors elterjesztésére bátorítanak.

— A magasművelésű tőkék alakítását, terhelését illetően gazdag tapasztalatokkal, s pontos ismeretekkel rendelkezünk.

A legtöbb tennivalónk itt is a technológiai fegyelem javítása terén adódik. A támasztól elálló görbe törzsekből adódó technikai problémákat mindnyájan ismerjük. Ezt a munkát 20—25 évre való kihatással egyetlen évben kell jól elvégezni, azaz egyetlen évben kell erre jól odafigyelni.

Nagyrészt a technológiai fegyelem nem megfelelő színvonala az oka annak is, hogy a legjobb ültetvényeink is a nagy terméseket elérő országok (pl. Ausztria, NSZK) ültetvényeivel szemben legfeljebb 80—85%-os értékűek, de sok az olyan szőlőnk, amelyben a teljesértékű termőtőkék száma alig haladja meg a 70—75%-ot. A magasművelésű ültetvények tőkékének a kívánatosnál nagyobb mértékű pusztulását a tőkék egyenlőtlen igénybevétele (70—80%-os állománnyal igyekszünk a 100%-os állománynak megfelelő termést elérni) jelentősen befolyásolja.

A meglevő ültetvények korszerűsítése elsősorban a támaszok cseréjére, kiegészítésére, a tökeművelésmód megváltoztatására terjed ki.

E munkálatok során ugyanazokat a célokat kell szem előtt tartani, mint amelyeket az új ültetvények létesítésével kapcsolatban felsoroltunk.

A korszerűsítés menetéről, technikai fogásairól az elmúlt években többször szóltunk és írtunk.

E területen a problémák sokrétűek, s főleg az Alföldön eléggé bonyolultak.

A 240×50—60 cm sor- és tőtávolságú fejművelésű ültetvények korszerűsítése

- tőkeritkításból
- kordonművelésre átállításból
- a sorok további megnyitásából, s
- a támaszrendszer átépítéséből vagy teljes lecseréléséből áll,

s mindezt intenzív tápanyagutánpótlással, a talajok tápanyagokkal való felúsításával kapcsoljuk egybe.

Az utóbbi években a fagyérzékeny tömegborszőlőfajták legtöbbszörének magasművelésre állításával az Alföldön is kedvező tapasztalatokat szereztünk.

Az ilyen módon korszerűsítésre kerülő ültetvényekben a kordonkarok talajtól való távolságát az új támasz magassága s a sortávolság szerint választjuk meg, a karokat azonban legalább egy méter magasban alakítjuk.

A 240 cm-es sortávolság 480 cm-re növelésének gondolatával ma még csak néhány üzemünk barátkozik, de mind több jel mutat arra, hogy a nagy-kondíciójú ültetvényekben a korszerűsítés e módja is széles körű bevezetésre kerül.

Nem egy üzemünk ettől eltérő ültetvényszerkezet kialakítására is gondol, s figyelemre méltó kísérleti munkát végez. Így pl. tervezik a 240 cm-es

sortávolságú szőlőkben 360 cm-es sortávolság kialakítását, a sorok ikertőkés ritkítását stb.

E korszerűsítésekhez legyen szabad két megjegyzést fűzni:

1. Jelenlegi ismereteink szerint a tápanyaggal feldúsított talajon a tenyészterület 25%-kal való növelése (pl. 3,6 m²-ről 4,8 m²-re) nem jelent nagy problémát, mert a nagy kondícióval a nagyobb tenyészterületet is jól kihasználhatjuk, a fagykárokat követő években pedig a tőkét gyorsan regenerálhatjuk.

2. A technológiai fegyelem javításával, az ültetvény termőképességi szintjének növelésével, s tőkénként 4–5 kg terméssel az ilyen ültetvényekben is elérhetjük a ha-onkénti 80–100 q-ás termést. Ez utóbbihoz azonban legalább 90%-os termőképességi szintű ültetvényre van szükség.

E biztató megállapítások ellenére a téli fagyok kártételével az Alföldön ezután is számolnunk kell, ezért az alföldi szőlőtermesztés jövője csak a fagyrezisztens fajták széles körű elterjesztésével válik megnyugtatóvá.

A tőkeművelés- és metszémódok problémaköréhez hasonlóan tisztázottak szőlőfajtapolitikánk alapelvei is.

Fajtaösszetételünket jelentős mértékben a fajták korszerű termesztéstechnikára, elsősorban a magasművelésre és a gépesített szüretre alkalmassága, a szüreti idény meghosszabbításának, elsősorban előbbre hozatalának szükségessége, a termelésbiztonságra törekvés és a mennyiség és minőség által meghatározott gazdaságosság szempontjai alakítják.

Ezek az alapelvek a fajták megválasztásában jelenleg is érvényesülnek, a jövőben azonban még tervszerűbb fajtapolitikára lesz szükség.

A zömmel nyugat-európai származású minőségi fehérbor-szőlőfajták legjobbait minden borvidékünkön nagy erővel kell terjeszteni. Ezek között azok a legértékesebbek, amelyek a tőkepusztulásra, állagromlásra a legkevésbé érzékenyek. Ezek mellett a vörösbor-vidékeken a Kékfrankos, a Cabernet, a Merlot s kisebb mértékben az Oportó jutnak szerephez.

A későbbi érésű tömegbor-szőlőfajtákat ma már szinte csak az Alföldön szaporítjuk, távlatilag azonban ezeket szükségszerűen a fagyrezisztens fajtáknak kell az alföldi ültetvényekben felváltaniok.

Ez utóbbiak tehetik elsősorban lehetővé, hogy nagy termelésbiztonságuk, 200 q/ha feletti hozamuk révén hazánkban is rátérhessünk az olcsó tömegborok előállítására.

Ez annál is inkább fontos, mivel jelenlegi szőlőtermesztésünknek ez az egyik legsebezhetőbb pontja.